

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på *www.tekniskkulturarv.dk/about*

Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

DANSK KULTUR SAMFUNDS SMAASKRIFTER

BOLIG OG HJEM

STREJFTOG GENNEM DET KØBENHAVN.
❖ ❖ SOM BØR FORSVINDE ❖ ❖

AF

MARIE CHRISTENSEN,
BORGERREPRÆSENTANT.

MED ILLUSTRATIONER

PRIS 25 ØRE

KØBENHAVN 1917
H. CHR. BAKKE'S BOGHANDEL
RASMUSSEN & RUGH'S BOGTRYKKERI

#333 32

Udkommet er og faas i hver Boglade

Vor Tid

Et Opgør og et Fremblik
af J. I. Kronstrøm.

Forfatteren, Redaktør Hermann Jensen skriver
om »Vor Tid«:

..... Vi har godt af at forstaa, at der er Tegn til en ny Tids Frembrud, hvor det forløjede og forlorne fejes væk som Avner for Vinden, og vi vil alle kunne være med til at tage vor større eller mindre Part i dette Oprydningsarbejde. Som sagt, læs det lille Skrift, og naar det er læst een Gang, saa læs det paany. Der er Tanker deri, virkelig aandelig Føde for den, som vil tænke selv og ikke lade sig Tankerne servere færdigbehandlede, lige til Efterplapring.

Pris 25 Øre.

333 32

Stordriften og Samfundet.

Nutidsbetragtninger over Pengevældet i Danmark.

Af Aage Lotinga.

„Paa Basis af det fra Storindustriens Ledere gjorte Arbejde for at faa det danske Folk til at tro paa en Industrialismens Guldalder for vort Land, har Aage Lotinga udsendt en Pjese, hvori han med Rette drager til Felts mod den personlige Interessepolitik, som den bebudede nye Kurs er Udtryk for. Forfatteren ser klart, at Udviklingen under Krigen herhjemme — trods vor demokratiske Styreform — staar i Pengevældets Tegn. Det er en lille Klike af Finansmænd, som i Virkeigheden dirigerer den økonomiske Udvikling herhjemme til Gavn for dem selv og paa Bekostning af det store levende Folk. Meget rigtig ser Forfatteren, at om Danmark blev et rigt Land, paa samme Maade som England blev rigt i første Halvdel af 19. Aarhundrede, vilde det kun betyde, at en Overklasse blev rig, men Middelklassen reduceret til en slavisk Underklasse.

(Af en Anmeldelse i „Hovedstaden“).

333.32 (489) Chr

1917.

(DANSK KULTUR SAMFUNDS SMAASKRIFTER)

BOLIG OG HJEM

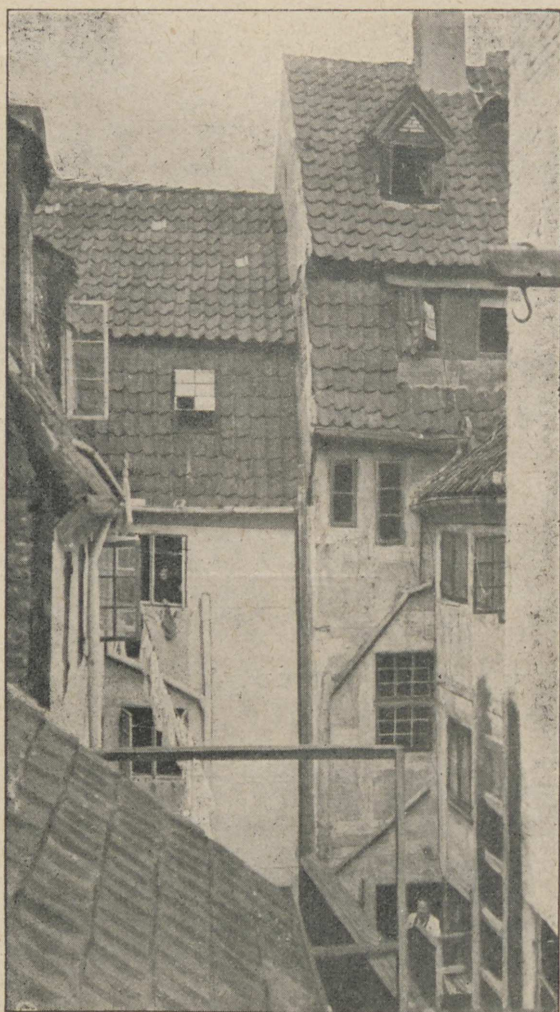
STREJFTOG GENNEM DET KØBENHAVN
:: :: SOM BØR FORSVINDE :: ::

AF

MARIE CHRISTENSEN,
BORGERREPRÆSENTANT.

MED ILLUSTRATIONER

KØBENHAVN 1917
H. CHR. BAKKE'S BOGHANDEL
RASMUSSEN & RUGH'S BOGTRYKKERI

Interiør fra „det mørke København“.

INDUSTRIFORENINGEN
16 JUN. 1928
BIBLIOTEK

3843.

I.

Det kan jo ikke nægtes, at der er mange »Sager«, som dels kalder paa Offentlighedens Interesse, dels venter paa at blive løst. Enhver, der blot har beskæftiget sig en lille Smule med det offentlige Liv, kan tale med herom. Men blandt alle disse »Sager« anser jeg Boligsagen for en af de allervigtigste. Erfaringen viser os Gang paa Gang, at vore daglige Omgivelser har en uhyre Indflydelse paa os. Naar Solen skinner, liver det op paa Humøret — regner det eller er det Graavejr, bliver man tung i Sindet. Samme Indflydelse har et smukt og godt Hjem paa dets Beboere. Man behøver forresten ikke en Gang at spørge om det. Vi kan ligefrem se det paa Mennesker. Selvfølgelig vil det være for meget at sige, at gode Hjem skaber gode Mennesker. Det gaar ikke altid saaledes. Men at Hjemmet — og her tænker jeg særlig paa Boligen — har en mægtig Indflydelse er dog sikkert nok.

København er som Helhed en lys og smuk By. Men derfor maa vi ikke glemme, at der bag alt det festlige er noget mørkt og trist — som en hel Del Mennesker er tilbøjelig til at overse eller kun kender fra de tarveligste Forbryderromaner. Det mørke København falder paa mange Punkter sammen med det gamle København, og det kan paa sine Steder se helt malerisk ud. Men kigger man indenfor, faar man snart noget andet at se.

Mange Gange har jeg gennemkrydset det gamle København og har ofte forundret mig over, at Mennesker kunde leve og aande i denne Atmosfære, der var forpestet af Spildevand og al Slags Urenlighed. Det hele var saa modbydeligt, at jeg ofte vilde gaa en Omvej; men min Interesse var alligevel vakt. Jeg gik ind i Stuer og Gaarde, og det, jeg nu skal fortælle om, grunder sig derfor paa, hvad jeg selv har set.

Det er altsaa »det mørke København«, jeg vil fortælle noget om. Men af Hensyn til Pladsen, bliver det nødvendigt, at begrænse Opgaven meget stærkt. Der er jo daarlige Kvarterer forskellige Steder i Byen f. Eks. Vognmagergade med tilstødende Gader, Klerkegade osv., og de trænger allesammen til at blive erstattede med gode og sunde. Naar jeg i det følgende særlig beskæftiger mig med Prinsensgade-Kvarteret, er det dels fordi det i særlig Grad er typisk for det »mørke« København, dels fordi der her allerede er et Arbejde i Gang, som fortjener at støttes.

Prinsensgade løber mellem Adelgade og Borgergade. Det er ikke blot Navnet, der klinger fint og minder om noget stort — selve Gaden er ogsaa dejlig bred, og adskiller sig derved fra andre Fattiggader. Det var jo heller ikke for Fattigfolk, at Gaden blev anlagt. Da dette fandt Sted — omkring Aar 1650 — var det Meningen, at den skulde løbe parrallelt med Gothersgade og føres igennem til den dejlige Kongens Have, hvorved der vilde blive rigelig Tilførsel af Lys og Luft. Men der blev aldrig fuldført mere end de 150 Alen, vi ser den Dag i Dag. Det var hovedsagelig Brændevinsbrændere, som opslugt deres Pavluner her. Men efterhaanden som Tiden gik og Husene forfaldt, blev det de Fattigste, som rykkede ind i Husene. Efter Vognmagergade-Kvarterets delvise Nedrivning er en Del af dets mere eller mindre »løse« Eksistenser tyede til Prinsensgade, hvad der selvfølgelig ikke har gjort Forholdene bedre.

Det samme der siges om Prinsensgade, gælder for de tilstødende Dele af Adelgade, Borgergade og Dronnings Tværgade. Det er derfor ganske unødvendigt at nævne

Navne og Husnumre — de er allesammen modne til Øksen. Det er heller ikke min Hensigt at stille enkelte Ejendomme eller Personer i Gabestokken.

II.

Et Blik paa Forholdene vil snart vise de fælles og typiske Træk.

Set udvendig fra er de fleste Huse — navnlig i Prinsensgade — gennemgaaende pæne og velholdte. Men kommer man ind i dem, mærker man snart, at man ikke blot er i det gamle København men ogsaa i det mørke København. Trapperne er snævre, snavsede og halvraadne. Gaardene er bittesmaa og stinker, saa at man hurtigst muligt fjærner sig. Overalt træffer man snavsede Kvinder og Børn. De fleste af dem opholder sig paa Gaderne — vel for at faa lidt frisk Luft, skønt det tidt kan knibe svært med den. Kommer man ind i Stuerne, ser man et lille, snavset, glædesløst Rum, hvor Loftet hænger saa lavt, at man flere Steder kan naa det med Haanden. Møbler er der saa godt som ingen af. Køkkenet er et begsort Ildsted, og Sengeklæderne ser ud, som om de ikke havde været rensede i Aarevis.

I saadanne Omgivelser lever hele Familier paa 6 til 8 Personer, ja undertiden endnu flere. Befolkningen i selve Prinsensgade kan uagtet Gadens ringe Udstrækning anslaaes til ca. 800 Mennesker. Heraf er mange Børn. Set fra en Gadedør talte jeg paa et Øjeblik 52 Børn, som legede paa Gaden.

Hvor sørgeligt, at disse elendige Lejligheder skal kaldes — Hjem. Et Hjem kan være fattigt og ringe; men det kan dog være rent og hyggeligt. Her findes i de allerfleste Tilfælde ingen af Delene. Og det maa fremhæves — Omgivelserne indbyder heller ikke til det!

Jeg taler som sagt ikke udelukkende om Prinsensgade; thi det samme jeg har skrevet om den gælder, naar man drejer om i Adelgade. Forholdene er her flere Steder om muligt endnu værre. Her træffer vi de gammeldags »Svalegange« af halvraadent Træ... som rummer store Farer i Tilfælde af Ildebrand. Forhusene er

kun forsynede med en eneste, meget snæver Trappe, og jeg anser det derfor for umuligt, at Beboerne i Baghuset kan redde sig ved en større Ildløs. Gaardene er ligesaa snavsede som i Prinsensgade og Stanken ligesaa modbydelig fra Kloakerne og de som oftest a a b n e — ! — Nødtøftshuse. Hvor sundhedsfarlig denne forgiftede Atmosfære er, behøver jeg ikke at paavise nærmere.

Kaster vi nu et Blik paa de M e n n e s k e r, som bor her, saa faar vi et meget forskelligt Indtryk af dem. Thi det gaar ingenlunde an at skære dem alle over én Kam.

Blandt de Folk, vi træffer her, er der mange, som man tydelig kan se paa, at de egentlig havde fortjent en bedre Skæbne end at leve blandt Smuds og Elendighed. Der er jo Bolignød i København, og der lever derfor ogsaa i dette Kvarter en hel Del, p æ n e, flittige Arbejderfamilier, som ikke har kunnet finde Husly andetsteds. Men de triste Omgivelser har desværre en demoraliserende Indflydelse. Der er ikke megen Fornøjelse ved efter endt Dagværk at komme hjem til disse glædeløse Stuer. Ikke underligt, at man ofte træffer Mænd og Kvinder, hvis Ansigt bærer tydeligt Præg af Drukenskab og andre Laster.

Saa er der jo ogsaa Bisserne og Dagdriverne — de saakaldte »Prinser«, som om Dagen søger Brændevinskipperne og om Aftenen »Herberg for Hjemløse« i Dronnings Tværgade — og Prostitutionen. Alt dette giver Kvarteret et typisk Fattigpræg, saadan som vi kender det fra alle Storstæder. Der udspilles da ogsaa forskellige D r a m a e r, som giver Reporterne noget at skrive om, og hvor Brændevinen jævnlig spiller en uhyggelig Rolle. Her skal jeg blot minde om et meget omtalt Brændevinsdrama i 1916, hvor alle Beboerne i en Ejendom var saa paavirkede af Spiritus, at ikke en eneste af dem var i Stand til at afgive Forklaring til Politiet!

Gadeuordener og Overfald er heller ikke noget ualmindeligt i dette Kvarter. Betegnende er det, at adskillige Politibetjente er blevet slaaet til Invalider, saa at Kommunen har maattet pensionere dem..

Kommunen har i det hele taget store Udgifter til dette Kvarter — dels til Hospitalsvæsenet, dels til Forsørgelsesvæsenet. De gamle Rønner med deres ganske utidssvarende Indretninger — f. Eks. V a d s k paa Trapperne — er jo Arnesteder for alle Slags Bakterier. Døden gør en rig Høst, og hvem skal forsørge de Efterlevende? Ja, det bliver i mangfoldige Tilfælde — Kommunen.

Hvad dette Kvarter har rummet af Nød, Sygdom og Elendighed, gør man sig i det hele taget vanskelig nogen Forestilling om. Det er ikke nogen Overdrivelse at sige, at en Kostald er en Festsal i Sammenligning med disse — Menneskeboliger.

Men lad mig ikke for alt det mørke glemme de faa Lyspunkter.

Vandrer man Trappe op og Trappe ned i disse Huse, hører man adskillige Steder den flittige Symaskine snurre bag Dørene. Dette er jo et Bevis paa, at det ikke blot er Storbyens Bærme, men ogsaa flittige Arbejdere, som bor i Kvarteret.

I et af Husene fandt jeg saaledes paa Kvisten oppe i Baghuset to arbejdsomme Kvinder ved Symaskinen. Det var et usselt lille Tagkammer med skraa Vægge og Resterne af et Tapet, som hang i Laser. Rummet var ikke større end, at man magelig kunde række fra den ene Væg til den anden. Om Vinteren føg Sneen ind gennem det utætte Tag. Trapperne var saa raadne, at de gyngede, naar man gik paa dem.

I saadanne Omgivelser levede disse to Kvinder med deres Børn. Og hvor ussel end Lejligheden nu var, saa var de dog glade for den. »Thi« — som den ene af dem sagde — »en ordentlig Lejlighed er jo ikke til at opdrive«.

Dette Hus var udstyret med en Gaardsplads, der højst var to Kvadratmeter stor. I Ejendommen ved Siden af var Forholdene endnu værre. Der var Gaarden egentlig kun en Slags Kloak med Plads til Skralde-spand og Nødtørftshus!!

Det er forstaaeligt, at Folk ikke blot bliver mismo-

dige, men ogsaa sløve ved at leve Dag ud og Dag ind i saadanne Forhold. Vinduerne mangler ofte Ruder, Glasset er erstattet med Klude. Adskillige Vinduer kan slet ikke aabnes — hvad der bidrager til at gøre Stanken fra Kloak og Vadsk endnu værre. Det hele gør et lurvet, forfaldent og trist Indtryk.

Og i disse Forhold vokser Børnene op — de Børn, der skal være med til at danne den kommende Slægt.

III.

Om Børnene fra det mørke København kunde der skrives bindstærke Værker — og endda vilde Æmnet ikke være udtømt.

Det er en Sag, som vi Kvinder i særlig Grad har Lejlighed til at beskæftige os med. Enhver der kender lidt til Værgeraadets Forhandlinger, har haft rig Lejlighed til at se, hvilken Indflydelse de daarlige Hjem har paa Børnene.

Og dog fristes man tidt til at udbryde: det er i Grunden mærkeligt, at det ikke langt oftere gaar mere galt end det faktisk gør. Det er forbavsende at se, hvorledes disse Børn — der en stor Del af Døgnet er overladt til dem selv — alligevel forstaar at bjærge sig og tage Tilværelsens trange Kaar med godt Humør.

Naa, det er jo heller ikke uden Grund, at der tales og vist navnlig synges saa meget om Københavner-Humøret.

Her i Fattiggaderne er det en Nødvendighed. Ellers vilde den graa, triste Tilværelse blive alfor uudholdelig

Jeg gav mig en Dag i Snak med en lille Mælkedreng, som boede i et af de allerusleste Huse i Prinsensgade-Kvarteret. Efter hans Størrelse at dømme vilde jeg antage, at han var 10 Aar — men den unge Herre hævdede bestemt, at han var fyldt de 13. Kasketten sad nok saa kækt paa Snur, og den blaa Bluse daskede flot om hans smalle Ryg. Denne raske Gut tjente 7 Kroner om Ugen til Hjælp til Familien. Faderen var nemlig »arbejdsløs« — et Tilfælde, der ikke er helt ualmindeligt i Kvarteret.

Men er det ikke grufuldt at tænke sig, at denne raske Gut skal slide saa tidlig i det og saa drage hjem til et usselt Rum, som intet Hjem er....

Og dette er jo kun ét Eksempel blandt mange!

Den daarlige Paavirkning, Børnene er udsat for, mærkes tydeligt paa deres Sprog. Det er jo haarrejsende

Ting, man kan høre Smaabørn sige paa Gaden — Raaheder og Uhumskheder, som klinger dobbelt ilde i et Barns Mund.

Det meste er af den Art, at det slet ikke kan gengives. Men jeg vil dog fremdrage et enkelt Eksempel, som kan lade sig høre.

Nogle Børn legede i Adelgade. Pludselig opstod der

et Skænderi, og under det sagde en Purk paa 5 Aar til sin mindre Broder:

— Hvis a' d'utte flytter daj, ska' je' knuse Panne-skallen paa daj! . . .

Man kan sagtens smile ad den Slags Ytringer. Men der ligger alligevel en Raahed bag derved, som forfærdet. Hvor har Børnene lært saadanne Ord? I Hjemmet eller paa Gaden. Og hvem garanterer for, at denne Fyr ikke en skøn Dag gør Alvor af sin Trudsel og virkelig tilføjer en eller anden et farligt Saar? Spørg Politiet og spørg Lægerne — og Svaret vil forjage al Tvivl. Læs Aviserne og se, hvorledes der næppe gaar en Dag, hvor der ikke finder Overfald eller Slagsmaal Sted, som ender med at en af Parterne maa bringes til Hospitalet.

Det er da med god Grund, at vi kalder Boligsagen en Samfundssag. Vi kan ikke skubbe den fra os. Saadanne Kvarterer som Prinsensgade-Kvarteret er en Kræftskade for vor By. De forgifter Børnene, ja jeg vil endog hævde, de ligefrem skaber uheldige Eksistenser. Enhver Borger, der har bedre Hjem, maa tage denne Sag op. Og ikke alene det. Stat og Kommune maa træde hjælpende og regulerende til.

Jeg maa atter og atter gentage, at de gode Hjem er en Hovedbetingelse for et godt Samfund. Men hvorledes tror man, at f. Eks. de Pigebørn bliver, der udgaar fra saadanne »Hjem«? . . . Huler var et mere træffende Udtryk for disse Boliger, som præges af Snavs og Uhygge. Der gives selvfølgelig hæderlige Undtagelser; men Kendsgerningerne taler et sørgeligt Sprog. De vokser op mellem Gadens Ungdom, lærer intet ordentligt vedrørende Husgerning, kommer paa Fabrik og bliver saa — maaske — gift. Nu skal de føre Hus, sørge for Mand og Børn og har faktisk lige daarligt Begreb om noget af det. I mangfoldige Tilfælde gaar det da desværre saaledes, at Hjemmet hurtigt forfalder, Børnenes Tøj er uordentligt og laset, og Manden søger Værtshusets Glæder i Stedet for Hjemmets. Det daarlige Eksempel fra Hjemmet i Fattiggaden har smittet og virker nu ødelæggende i større Kredse.

Vi ser her, hvor betydningsfuldt det er, at Børnene vokser op i gode Omgivelser.

— — —

Blandt Børnene i Prinsensgade-Kvarteret træffer jeg mange af russisk (polsk) jødisk Afstamning. Flere af dem er henrivende — men utroligt snavsede. Det synes som om de jødiske Mødre har en uovervindelig Afsky for Vand og Sæbe!

Der er næppe nogen Tvivl om, at disse jødiske Familier befinder sig rigtig godt i København. De fleste har Arbejde som Skræddere eller smaa Haandværksmestre. Om Søndagen ser man ofte hele Familien spadserere ud i fuldt Puds. Konerne og Børnene er pyntede efter sidste Mode. Men om Hverdagen er de alt andet end tiltalende.

I Sammenligning med Ruslands og Polens usle Jødedistrikter er sikkert selv Prinsensgade et Himmerige. Men alligevel er de sanitære Forhold i Kvarteret ganske uforsvarlige, og hvad enten der er Tale om Jøder eller Kristne, er det københavnske Samfundsborgere. Som saadanne maa de derfor ogsaa værnes mod de daarlige Beboelsesforholds skadelige Indflydelse.

— — —

Det maa nemlig stemples som i høj Grad suheds- og samfundsfarligt at have saadanne Kvarterer liggende midt inde i Storbyen.

Og det maa staa os klart, at det i første Række er Ungdommen, det gaar ud over. Børnene vokser op med de daarligste Eksempler for Øje — og i mange Tilfælde kommer de til at bære Mærker deraf for hele Livet.

Jeg gentager, at der er mange pæne Familier i Kvarteret — Familier som ogsaa har pæne, velopdragne Børn. Men for langt det største Antals Vedkommende, gælder det gamle Ord, at slet Selskab fordærver gode Sæder. Det hedder ogsaa: »Sig mig, hvem Du omgaas, og skal jeg sige Dig, hvem Du er«.

Gaa engang selv ned i Adel- og Prinsensgade-Kvarteret og se, hvorledes de professionelle Dagdrivere staa

paa Gadehjørnerne med Hænderne i Bukselommerne — mens Børn i Hundredvis tumler rundt om i Leg. Er det ikke selvfølgelig, at Børnene ganske ubevidst paavirkes af de Voksnes slette Eksempel? Jeg mener jo!

Samfundet kan ikke forholde sig ligegyldigt overfor dette Uvæsen. Kommunen maa gribe ind — og vi har mangfoldige Beviser paa, at store, udenlandske Kommuner har truffet meget vidtgaaende Forholdsregler mod denne Samfundsfare.

Thi det er jo ikke en Sag, som angaar en enkelt Stand eller et enkelt Parti. Det er en Sag som angaar **Børn og Voksne, Mænd og Kvinder**. Vi er alle interesserede i, at der bliver bragt gode og smukke Forhold tilveje.

IV.

Vi kan ikke her komme ind paa en lang Række Opførelser over, hvad forskellige Kommuner har ofret paa denne Sag. Nogle enkelte Eksempler valgt i Flæng vil dog være af ikke ringe Interesse. I Glasgow — som i 1891 talte 565,000 Indbyggere — havde Byen indtil Udgangen af forrige Aarhundrede anvendt over 42 Mill. Kr. til Ekspropriation af usunde Kvarterer og Opførelse af nye Bygninger. Kommunen byggede i 1890'erne enkelte Mønsterboliger med 1- og 2-Værelses-Lejligheder, i 1896 Arbejderboliger i store Huse, ialt 1200 Lejligheder samt for over 2 Mill. Kr. Logishuse.

London's Kommune har ligeledes eksproprieret og raseret store, usunde Kvarterer siden 1891. Eksproprieringen og Raseringen havde til Aaret 1900 kostet ca. 20 Mill. Kr.

Paris' Kommune fik ved Lov af 1912 Tilladelse til at optage et Laan paa 200 Mill. Francs til at opføre eller støtte Opførelsen af Bygninger for Arbejderbefolkningen.

Af tyske Byer kan særlig nævnes Hamburg, der har ofret mange Penge paa at rydde de gamle, usunde Kvarterer. Det var Koleraen som gav Stødet til, at der blev taget fat paa Rydningsarbejdet. I 1894 udbrød der en forfærdelig Kolera-Epidemi i Hamburg. Ialt maatte 8605 Mennesker lade Livet for den skrækkelige Syg-

dom. Og Statistiken viser med grelle Tal, at det var i de fattige og elendige Kvarterer, at Døden gjorde den største Høst.

Faar vi en varm Sommer maa vi — med den megen Sygelighed, der i Forvejen er i København — regne med en stor Smittefare!

Men det bør ogsaa indrømmes, at Københavns Kommune har ofret mange Penge paa Nedbrydning af gamle usunde Kvarterer. Der maa ganske vist ofres meget mere endnu — men det Arbejde, der er gjort, nævner vi med Anerkendelse.

Saaledes beløb Udgifterne til Erhvervelse og Ekspropriation af Ejendommene mellem Store Regnegade, Gammel Mønt og Møntergade sig ialt til 2,237,000 Kr.

Udgifterne i 1907 til Farvergade var ca. 100,000 Kr.

Men sammenligner man disse Beløb med, hvad Udlandets Storbyer har ofret, er det jo ikke svimlende Summer. Og den Tanke ligger da nær, at naar disse Kommuner har ofret den en Million efter den anden, mon det saa ikke er fordi de har indset, at det i det lange Løb betalte sig bedst for dem!

Og man spørger:

Var det ikke rimeligt, at vi til en Begyndelse tog fat paa Prinsensgade-Kvarteret? Der er jo som allerede nævnt mange andre Kvarterer, der ogsaa trænger til at ryddes og forbedres. Men det kan jo ikke nytte at tage mere i Munden, end man kan gabe over. Skulde vi rive alle de daarlige Kvarterer ned, maatte vi ødelægge den halve By. Thi hvad rummer f. Eks. Vesterbros Sidegader ikke af Elendighed, skønt de er af langt yngre Oprindelse end den gamle By.

Der trænges i høj Grad til gode 1-2-3-Værelses-Lejligheder. Og vi véd, at de skal bygges. Men er det i Grunden ikke forkert altid at lægge disse i Udkanten af Byen? Var det ikke klogt at skabe et saadant Kvarter for de smaa, men gode Hjem inde i Byen, nær Forretningstilivet. Hvor urimeligt er det ikke, at Folk, der har Arbejde inde i selve Byen, skal bo udenfor den — mens

der ligger store, fortrinlige Arealer hen med daarlig og usund Bebyggelse.

Vi maa haabe, at der — saa snart Lejlighed gives — bliver taget fat paa denne overordentlig betydningsfulde Opgave.

Det betaler sig nemlig sikkert bedre at bygge Huse for gode Hjem end at bygge — Fængsler og Aandssvageanstalter.

Jeg har allerede flere Gange hævdet, at de elendige Boliger har en meget skadelig Indflydelse paa Beboerne. Alkoholisterne og Forbryderne søger deres Tilflugt her. Men det er jo Alkoholisterne og Forbryderne, der fylder de Aandssvageanstalter og Fængsler — som Borgerne maa betale i dyre Domme.

Man kan meget vel have Medlidenhed med mange af disse forhutlede og forkomne Mennesker, som er vokset op under daarlige Forhold og tidlig er kommet under slet Paavirkning.

Men man maa vel i endnu højere Grad have Medlidenhed med alle de pæne Familier, som paa Grund af Fattigdom, Arbejdsløshed eller anden ikke selvforskyldt Aarsag er tvungne til at bo i saadanne daarlige Kvarterer som Prinsensgade o. lign.

Den officielle Statistik viser med uimodsigelig Tydelighed, at der ved April Flyttedag 1917 kun fandtes 18 — siger og skriver atten — ledige Beboelseslejligheder i København, og ingen paa Frederiksberg.

Denne Bolignød har spillet en stor Rolle for mange Smaafolk, som i hver Henseende var pæne og agtværdige. Jeg véd Familier, som i Dagevis har søgt at få en ordentlig Lejlighed, der ikke var for dyr. Men deres Søgen var forgæves — og tilsidst maatte de, hvor nødtigt de end vilde, søge Tilflugt i de daarlige Kvarterer. Saadanne Mennesker har dobbelt Krav paa, at deres hjemlige Arne værnes mod Fattiggadernes demoraliserende Indflydelse!

V.

Her maa altsaa sættes et Rydningsarbejde i Gang. Og dette lader sig saa meget desto lettere gøre som der

allerede i flere Aar har været Bestræbelser fremme, der gaar i samme Retning.

Initiativet hertil er udgaaet fra privat Side — men fra en Kreds af Mænd, som har nøje Kendskab til de stedlige Forhold. Det er nemlig Bestyrelsen for Foreningen »Sankt Annæ Øster og Vester Kvarter« — en Forening, der ikke repræsenterer ensidige Grundejerinteresser, idet den optager saavel Ejere som Lejere. Foreningen — hvis nuværende Formand er Direktør Nic. Lichtenberg — har i sin Tid udarbejdet et Forslag til Kvarterets Ombygning, der i Hovedsagen gaar ud paa, at der nedrives tre store Karréer, nemlig:

1. Ejendommene med lige Numre i Prinsensgade samt Nr. 70—80 i Adelgade.
2. De ulige Numre i Prinsensgade, Nr. 66—88 i Adelgade og Nr. 51—57 i Borgergade.
3. Adelgade Nr. 65—77 og Dronnings Tværgade Nr. 52—54.

Paa denne Maade vil altsaa hele Prinsensgade med tilstødende Gader bliver ombygget. Udgifterne anslog Foreningen i 1912 til en samlet Sum af Kr. 3,643,931. — Nu vil det blive en Del dyrere, men under alle Omstændigheder kan saa store Summer, som her vil blive Tale om, ikke fremskaffes uden betydelige Tilskud fra Stats og Kommunes Side.

Man kunde jo ogsaa tænke sig, at Kommunen eksproprierede Kvarteret.

Imidlertid lader det sig jo under den nuværende Bølgelignød ikke gøre at nedrive et helt Kvarter, som trods dets store Mangler dog er beboeligt. Men vi haaber jo alle, at der snart vil indtræde en Forbedring. Skulde dette Haab blive skuffet, vil det dog være rimeligt, at benytte Ventetiden til grundigt at undersøge og forberede et eller flere Forslag, som kan anvise den bedst mulige Løsning af Spørgsmaalet. Baade Kommunen og dens Borgere vil staa sig ved, at denne Sag bliver omhyggeligt drøftet, og at Fagkundskaben — d. v. s. Arkitekter, Bygmestre o. lign. forinden sætter sig nøjagtigt ind i de stedlige Forhold og afgiver deres Skøn derover. Der-

efter bliver det naturligvis Kommunalbestyrelsens Sag at træffe den afgørende Beslutning.

Den førnævnte Forening har sammen med andre Foreninger dannet en »Komité til Prinsensgadekvarterets Ombygning«, der er fremkommet med det Forslag, at faa afholdt en offentlig Arkitektkonkurrence, hvor de indkomne Forslag kan blive upartisk bedømt af Fagfolk og de bedste Planer blive belønnede med en passende Præmie. Dette Forslag fortjener udentvivl Støtte, da det aabner Muligheden for en grundig og upartisk Undersøgelse. Ad privat Vej er der allerede indsamlet en ret betydelig Sum til denn. Konkurrences Afholdelse. Resten søger Komitéen at skaffe dels privat — dels ved Støtte fra Kommunen.

Kommunen er som sagt stærkt interesseret i, at det gamle, usunde Kvarter bliver ryddet. Og naar Kommunen støtter det Arbejde, der er i Gang for at forbedre Forholdene, vil den selvfølgelig ogsaa være i Stand til at føre Kontrol med, at det ikke bliver enkelte Grundejerinteresser, men hele Samfundets Tarv, der varetages.

Det er den Vej, vi skal. Hver Vælger maa forstaa, at Boligsagen er en Samfundssag. Lad os forene os om at faa ryddet disse Giftsumpe, der ligger rundt om i vor By.

Jeg kalder særlig paa Kvinderne — de unge Piger, Hustruerne og Mødrene. Det er dem, der skal varetage Hjemmets Gerning. Og de kan ikke være tjent med, at Hjemmene ikke er ordentlige, at Boligen er usund og Gaden en stinkende Kloak. Kvinderne véd, hvad Lys og Luft betyder for et Hjem. Kvinderne er derfor selvskrevne til at støtte dette Samfundsarbejde — der jo ogsaa er et Kulturarbejde.

Den gode, sunde Kultur kan ikke trives i snavsede, usunde og uhyggelige Hjem. I saadanne Hjem bliver det Trappesladderens, der faar Overtaget. Lad os derfor virke efter yderste Evne for gode Boliger og gode Hjem. Derved bidrager vi ogsaa til en god Kultur!

Arbejdets Billedhugger
Constantin Meunier

af J. I. Kronstrøm.

Med Illustrationer.

Udgivet med Understøttelse af Ny Carlsberg Fondet.

„Den giver en kortfattet Skildring af Kunstnerens Liv, omtaler de enkelte af hans Værker, navnlig Monumentet for Arbejdet, og henviser forøvrigt til at se Mesterens Værker, som jo findes i fuldt og ypperligt Udvalg paa Glyptoteket.“

„Ekstrabladet.“

DANSK KULTUR SAMFUND

DANSK KULTUR SAMFUND er en Virksomhed, som arbejder for Aandsdannelse og Livsværdier.

DANSK KULTUR SAMFUND er fuldstændig uafhængigt af alle Partihensyn. Med dansk Aand som Udgangspunkt søger vi i første Række Samvirke med Skandinaviens Kultur.

DANSK KULTUR SAMFUND udgiver bl. a. en Række oplysende Smaaskrifter, der sælges for 25 Øre pr. Nr.

DANSK KULTUR SAMFUND afholder Foredrag og Oplæsninger samt udsender Artikler om aktuelle Spørgsmaal til Pressen.

DANSK KULTUR SAMFUNDS Sekretariat er:
Teglgaardsstræde 3, København K. Telefon Byen 345 y.

DANSK KULTUR SAMFUNDS Kasserer er:
Overretssagf. S. Nielsen, Østergade 44, København K.
Telefon Central 5533.

DANSK KULTUR SAMFUNDS Forlagsekspedition er:
H. Chr. Bakkes Boghandel, Klareboderne 10, København K
Telefon Byen 2797 x.